

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 491/2016-47

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 21. februára 2017 v senáte zloženom z predsedníčky Jany Baricovej, sudkyne Ivetty Macejkovej a sudcu Rudolfa Tkáčika o sťažnosti mesta Humenné, Kukorelliho 34, Humenné, zastúpeného advokátom JUDr. Jánom Havlátom, advokátska kancelária HAVLÁT & PARTNERS, Rudnayovo námestie 1, Bratislava, vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Ndob 16/2015 z 26. novembra 2015 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo mesta Humenné na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základné právo nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivý súdny proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Ndob 16/2015 z 26. novembra 2015 **p o r u š e n é b o l i .**

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 Ndob 16/2015 z 26. novembra 2015 **z r u š u j e a v e c m u v r a c i a** na ďalšie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky je p o v i n n ý uhradiť mestu Humenné trovy konania v sume 303,16 € (slovom tristotri eur a šesťnásť centov) na účet advokátskej kancelárie HAVLÁT & PARTNERS, Rudnayovo námestie 1, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 19. februára 2016 doručená sťažnosť mesta Humenné, Kukorelliho 34, Humenné (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namietalo porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Ndob 16/2015 z 26. novembra 2015 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ je v procesnej pozícii žalovaného v konaní vedenom na Okresnom súde Humenné (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 12 Cb 15/2013, ktorého predmetom je zaplatenie 759 876,14 € s príslušenstvom a vzájomný návrh. Okresný súd medzitýmnym rozsudkom v označenom konaní rozhodol o určení neplatnosti nájomnej zmluvy, na základe ktorej sa žalobca domáha svojho nároku proti sťažovateľovi. Proti tomuto rozsudku podal žalobca odvolanie, o ktorom koná Krajský súd v Prešove (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 4 Cob 71/2015. Sťažovateľ podaním z 9. novembra 2015 vzniesol námietku zaujatosti voči konajúcemu sudcovi krajského súdu JUDr. Marekovi Koščovi, členovi senátu 4 Co, z dôvodu pomeru zákonného sudcu k žalobcovi. Sťažovateľ túto námietku odôvodnil tým, že sudca má blízky priateľský vzťah k osobám priamo personálne a majetkovo spriazneným s osobou žalobcu. Zároveň v námietke uviedol, že „*podľa informácií žalovaného sú menovaní dokonca údajne v kmotrovskom vzťahu, kde [REDAKOVANÉ] má byť [REDAKOVANÉ] sudcu JUDr. Mareka Košča*“. O tejto námietke

zaujatosti rozhodol najvyšší súd napadnutým uznesením tak, že zákonného sudcu z konania a rozhodovania nevyhlásil.

Sťažovateľ v sťažnosti vyjadril nespokojnosť s napadnutým uznesením najvyššieho súdu a je presvedčený o tom, že napadnutým uznesením došlo k porušeniu jeho označených práv. Sťažovateľ ďalej na obhajobu svojho presvedčenia o porušení označených práv cituje a uvádza viaceré rozhodnutia ústavného súdu, ako aj Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“), poukazuje na teóriu „zdania“ vyjadrenú vo veci *Delcourt v. Belgicko*, 1970, séria A, č. 11, pričom tvrdí, že tým, že najvyšší súd nevyhlásil určeného zákonného sudcu napadnutým uznesením, nie je splnená požiadavka nestrannosti zákonného sudcu a súdu.

II.

Ústavný súd uznesením č. k. III. ÚS 491/2016-14 zo 17. augusta 2016 prijal sťažnosť sťažovateľa na ďalšie konanie. Následne ústavný súd 27. septembra 2016 vyzval najvyšší súd, aby sa vyjadril k vecnej stránke prijatej sťažnosti a oznámil, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti.

Na základe výzvy ústavného súdu sa predsedníčka najvyššieho súdu vyjadrila k vecnej stránke prijatej sťažnosti stanoviskom č. KP 3/2016-66 (Nobs 86/2016) z 18. októbra 2016, v ktorom uviedla, že *„z výpisu z obchodného registra je pritom zjavné, že spoločníkom žalobcu je aj samotný sťažovateľ a konateľmi sú osoby odlišné od osôb, ktoré majú zakladať prepojenie medzi sudcom a žalobcom. Priateľský vzťah sudca vyjadril len voči [REDAKOVANÉ], táto osoba však v žiadnom priamom či nepriamom vzťahu k žalobcovi nevystupuje, a to ani ako spoločník, ani ako štatutárny orgán. Potom ani tvrdený vzťah kmotrovstva medzi týmito osobami, ktorý však bol uvádzaný ako domnienka v námietke, nemal vplyv na úvahu súdu o možnej zaujatosti. Tvrdená arbitrárnosť a nedostatok odôvodnenia rozhodnutia o námietke podľa najvyššieho súdu nie je opodstatnená, keď z odôvodnenia je zjavné, že súd predkladá vysvetlenie k povahe aplikovaného kritéria objektívnej nestrannosti a nemožnosti použitia širšieho výkladu tohto*

kritéria s ohľadom na to, že tvrdenia o personálnom prepojení sudcu a osôb [REDACTED] [REDACTED], [REDACTED] a [REDACTED] sú veľmi vzdialené veci samotnej a úvahy o možnom ovplyvňovaní sudcu tak súd považoval za nepodložené. K osobe [REDACTED] dokonca nemá sudca vôbec žiaden vzťah a túto pozná len z vecí prejednávaných pred súdmi.

Najvyšší súd tak považoval sudcu JUDr. Košču za objektívne nestranného s poukazom na citovanú judikatúru ESLP, pričom sťažovateľ oprel svoju námietku o teóriu zdania, ktorú však konajúci súd vo veci neaplikoval a svoje odôvodnenie podložil poukazom na zhodnotenie objektívnej nestrannosti sudcu vzhľadom na veľmi vzdialenú a len potenciálnu prepojenosť strany sporu a jej spoločníka s osobou sudcu (pričom priateľský vzťah je len medzi otcom spoločníka spoločnosti, ktorá sa len čiastočne majetkovo podieľa na spoločnosti žalobcu).“.

Vzhľadom na uvedené predsedníčka najvyššieho súdu bola toho názoru, že napadnutým uznesením „k porušeniu sťažovateľom namietaných práv nedošlo“.

V závere svojho stanoviska predsedníčka najvyššieho súdu súhlasila s tým, aby ústavný súd upustil od ústneho pojednávania vo veci tejto sťažnosti.

V priebehu konania sťažovateľ doručil dôkaz – čestné vyhlásenie [REDACTED] [REDACTED], ktorá podporila tvrdenie o priateľskom vzťahu rodiny „[REDACTED]“ a pána sudcu Košča, pričom uviedla, že tento vzťah „potvrďuje i skutočnosť, že pán Koščo je [REDACTED] pána [REDACTED]“. Toto vlastnoručne podpísané vyhlásenie menovanej bolo ústavnému súdu doručené 23. mája 2016.

Pôvodný právny zástupca sťažovateľa oznámil ukončenie zastupovania sťažovateľa listom z 11. októbra 2016, preto ústavný súd vyzval štatutárneho zástupcu sťažovateľa, aby doručil splnomocnenie na právne zastupovanie sťažovateľa v tomto konaní a zároveň umožnil sťažovateľovi vyjadriť sa k stanovisku predsedníčky najvyššieho súdu.

Právny zástupca sťažovateľa vo svojom vyjadrení doručenom ústavnému súdu 12. decembra 2016 poukázal na nové skutočnosti, ktoré vyšli v inom konaní

sp. zn. 15 C 101/2015 vedenom pred okresným súdom najavo. V podstatnom uviedol, že na pojednávaní uskutočnenom 29. septembra 2016 v danej veci «sa účastník konania (osoba konajúca v mene účastníka konania) [REDAKOVANÉ] (a to ako predseda predstavenstva [REDAKOVANÉ]) výslovne vyjadril tak, že „... majiteľom spoločnosti [REDAKOVANÉ] je pán [REDAKOVANÉ] a nakoľko je [REDAKOVANÉ], tak akcie tejto spoločnosti vlastní pán [REDAKOVANÉ]...“. Nakoľko sudca JUDr. Koščo udržiava dôverný priateľský vzťah s [REDAKOVANÉ], ako aj jeho synom [REDAKOVANÉ] a teda, je blízkym priateľom osoby, ktorá dlhoročne ovláda žalobcu ako jediný spoločník a konateľ obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ], ktorá je jediným akcionárom spoločnosti [REDAKOVANÉ] – väčšinového akcionára žalobcu. Rovnako je nepochybné, že jediným spoločníkom spoločnosti [REDAKOVANÉ], bol od roku 2009 až do 04.11.2014 dlhoročný dôverný priateľ sudcu [REDAKOVANÉ], ktorý svoj obchodný podiel previedol v roku 2014 na svojho syna [REDAKOVANÉ], s ktorým je sudca v rovnako blízkom osobnom vzťahu. [REDAKOVANÉ] je dodnes jediným spoločníkom uvedenej obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ], a je teda tak majetkovo, ako aj osobne priamo prepojený so spoločnosťou [REDAKOVANÉ]; z uvedeného je však zrejmé a nepochybné, že [REDAKOVANÉ], ako otec [REDAKOVANÉ] je priamo osobne prepojený tak so spoločnosťou [REDAKOVANÉ], ako aj [REDAKOVANÉ]. Uvedené priamo vyplýva z vyjadrenia [REDAKOVANÉ].».

Podaním doručeným ústavnému súdu 16. februára 2017 právny zástupca sťažovateľa vyjadril súhlas s upustením od verejného prerokovania tejto veci.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania.

III.

Podľa čl. 152 ods. 4 ústavy výklad a uplatňovanie ústavných zákonov, zákonov a ostatných všeobecne záväzných právnych predpisov musí byť v súlade s touto ústavou.

K úlohám právneho štátu patrí vytvorenie právnych a faktických garancií uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd občanov. Ak je na uplatnenie alebo ochranu základného práva alebo slobody potrebné uskutočniť konanie pred orgánom verejnej moci, úloha štátu spočíva v zabezpečení právnej úpravy takýchto konaní dostupných bez akejkoľvek diskriminácie každému z nositeľov základných práv a slobôd. Koncepcia týchto konaní musí zabezpečovať reálny výkon a ochranu základného práva alebo slobody, a preto ich imanentnou súčasťou sú procesné záruky takéhoto uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd. Existencia takýchto konaní však nevyčerpáva ústavné požiadavky späté s uplatňovaním základných práv a slobôd. Ústavnosť týchto konaní predpokladá aj to, že orgán verejnej moci, pred ktorým sa takéto konania uskutočňujú, koná zásadne nestranne, nezávisle a s využitím všetkých zákonom vytvorených prostriedkov na dosiahnutie účelu takýchto procesných postupov. Ústavný súd v tomto smere osobitne pripomína objektivitu takéhoto postupu orgánu verejnej moci. Len objektívnym postupom sa v rozhodovacom procese vylučuje svojvôľa, ako aj ničím nepodložená možnosť úvahy orgánu verejnej moci bez akýchkoľvek objektívnych limitov, ktoré sú vymedzené zákonnými spôsobmi zisťovania skutkového základu, prijať rozhodnutie (II. ÚS 143/02, III. ÚS 60/04, obdobne aj II. ÚS 9/00, III. ÚS 300/06, III. ÚS 199/08).

Pokiaľ ide o základné práva a slobody, ústava rozdeľuje ochranu ústavnosti medzi všeobecné súdy a ústavný súd. Systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov (čl. 142 ods. 1 ústavy), a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ale aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (čl. 144 ods. 1 a 2 a čl. 152 ods. 4 ústavy).

Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmavať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite

zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (m. m. II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvedené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01).

Z citovanej judikatúry vyplýva, že arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislosti ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokúvaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (napr. IV. ÚS 115/03). Pritom uvedené nedostatky musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy.

Okrem toho však arbitrárnosť rozhodnutia všeobecného súdu môže vyplývať aj z ústavne nekonformného výkladu ustanovení právnych predpisov aplikovaných na prerokúvaný skutkový prípad. Právomoc ústavného súdu konštatovať porušenie základného práva účastníka konania pred všeobecným súdom na súdnu ochranu je založená v prípade, ak dospeje k záveru, že napadnuté rozhodnutie všeobecného súdu je v rozpore s požiadavkou ústavne konformného výkladu právnych predpisov.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Ústavný súd poznamenáva, že prípadné porušenie práva na súdnu ochranu podľa siedmeho oddielu druhej hlavy ústavy (čl. 46 až čl. 50 ústavy) a jemu porovnateľného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 dohovoru je potrebné posudzovať spoločne a niet medzi nimi zásadných odlišností.

Ústavný súd vo svojej judikatúre opakovane zdôraznil, že nezávislosť rozhodovania všeobecných súdov sa má uskutočňovať v ústavnom a zákonnom procesnoprávnom a hmotnoprávnom rámci. Procesnoprávny rámec predstavujú predovšetkým princípy riadneho a spravodlivého procesu, ako vyplývajú z čl. 46 a nasl. ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého ochrany sa fyzická osoba alebo právnická osoba domáha, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Jedným z princíпов predstavujúcich súčasť práva na riadny proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 6 ods. 1 dohovoru) a vylučujúcich ľubovôľu pri rozhodovaní je aj povinnosť súdu presvedčivo a správne vyhodnotiť dôkazy a svoje rozhodnutia náležite odôvodniť [§ 132 a § 157 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“); m. m. I. ÚS 243/07], pritom starostlivo prihliadať na všetko, čo vyšlo počas konania najavo

vrátane toho, čo uviedli účastníci. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia (§ 157 ods. 2 OSP) musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej (m. m. III. ÚS 36/2010).

Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať tiež na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve tieto súdy majú poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (§ 1 OSP; obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana dostane v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie ustanovení príslušných právnych predpisov musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.

Právu účastníka súdneho konania na nestranný súd (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) zodpovedá ústavná povinnosť súdov prerokovať a rozhodnúť každú vec tak, aby voči účastníkom postupovali nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžali a objektívne posúdili všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ má právomoc o nich rozhodnúť (m. m. II. ÚS 71/97, III. ÚS 24/05).

Základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom je v občianskom súdnom konaní garantované prostredníctvom inštitútu vylúčenia sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodnutia pre zaujatosť. Z uvedeného dôvodu možno sudcu vylúčiť buď na návrh účastníka súdneho konania, alebo na základe návrhu samotného sudcu. Súčasťou práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom však nie je povinnosť

súdu vyhovieť návrhu oprávnených osôb a vylúčiť nimi označeného sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania vecí pre zaujatosť. Základné právo na prerokovanie vecí nestranným súdom zahŕňa v tomto smere iba povinnosť súdu prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodnutia vecí pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (m. m. I. ÚS 73/97).

Nestrannosť je potrebné skúmať z dvoch hľadísk, a to zo subjektívneho hľadiska nestrannosti, v danom prípade je potrebné zistiť osobné presvedčenie sudcu prejednávajúceho prípad, a z objektívneho hľadiska nestrannosti, t. j. či sú poskytnuté dostatočné záruky na vylúčenie akejkoľvek pochybnosti o sudcovej nestrannosti. V prípade subjektívneho hľadiska sa nestrannosť sudcu predpokladá až do predloženia dôkazu opaku (rozsudok ESĽP vo veci Piersack v. Belgicko z 1. októbra 1982). Nie je však možné uspokojiť sa len so subjektívnym hľadiskom nestrannosti.

Zároveň musí byť vylúčená akákoľvek vonkajšia oprávnená pochybnosť o nestrannosti sudcu prejednávajúceho vec (III. ÚS 16/00). Objektívna nestrannosť sa posudzuje podľa vonkajších objektívnych skutočností a spočíva v posúdení, či nezávisle od osobného správania sudcu určité overiteľné skutočnosti neumožňujú pochybovať o jeho nestrannosti. Pri posudzovaní objektívnej nestrannosti platí tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán. Spravodlivosť nielenže má byť vykonávaná, ale sa musí aj javiť, že má byť vykonávaná (rozsudok ESĽP vo veci Delcourt v. Belgicko zo 17. januára 1970). Vylúčený by mal byť každý sudca, u ktorého sa možno oprávnene obávať, že mu chýba nestrannosť. Ide o dôveru, ktorú musia mať sudy pri stranách v demokratickej spoločnosti (rozsudok ESĽP vo veci Padovani v. Taliansko z 26. februára 1993).

Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti zákonného sudcu je to, či dôvod obavy je objektívny. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (Pullar v. Spojené kráľovstvo).

Relevantná obava z nedostatku nestrannosti sudcu sa musí zakladať na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného. Existencia oprávnených pochybností závisí od posúdenia konkrétnych okolností prípadu. Tzv. objektívna nestrannosť sa teda posudzuje nie podľa subjektívneho postoja sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Sudca môže byť subjektívne absolútne nestranný, ale i napriek tomu môže byť jeho nestrannosť vystavená oprávneným pochybnostiam vzhľadom na jeho status, rôzne funkcie, ktoré postupne vo veci vykonával, alebo vzhľadom na jeho pomer k veci, k stranám konania, k ich právnym zástupcom, k svedkom a pod. Z tohto hľadiska preto nezáleží ani na tom, že sudca sa k návrhu na jeho vylúčenie vyjadril v tom zmysle, že sa vnútorne necíti byť zaujatý. Rozhodujúce nie je jeho stanovisko, ale existencia objektívnych skutočností, ktoré vzbudzujú pochybnosť o jeho nestrannosti v očiach strán a verejnosti (m. m. III. ÚS 24/05).

Sudcom je taktiež uložená povinnosť zachovávať maximálnu diskretnosť, ak majú súdiť vec, aby sa nenarušil ich obraz nestranných sudcov (rozsudok ESĽP vo veci Buscemi v. Taliansko zo 16. septembra 1999).

Uvedené názory formulované v doterajšej judikatúre ústavného súdu a ESĽP boli podkladom na rozhodnutie ústavného súdu v danej veci.

Kľúčové dôvody, pre ktoré sťažovateľ napadol uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Ndob 16/2015 z 26. novembra 2015, spočívajú v nesúhlase sťažovateľa s postupom a rozhodnutím najvyššieho súdu, ktorého odôvodnenie považuje za arbitrárne. Podľa názoru sťažovateľa napadnuté rozhodnutie nemá legitímny základ, sťažovateľ ďalej tvrdí, že v ňom je extrémny nesúlاد medzi právnymi závermi a skutkovým stavom. Napadnuté uznesenie najvyššieho súdu sťažovateľ teda považuje za arbitrárne a porušujúce základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, základné právo nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ústavný súd zistil, že napriek pomerne veľkému rozsahu písomného vyhotovenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu tvoria právne úvahy a závery najvyššieho súdu len jeho malú časť. Najvyšší súd v relevantnej časti odôvodnenia svojho rozhodnutia uvádza: „Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu, spočíva v zmarení hroziaceho rizika, že by vo veci mohol konať a rozhodovať zaujatý - nie nestranný - sudca. Takéto riziko však najvyšší súd z doložených skutočností nemal osvedčené. Tvrdenia o personálnom prepojení sudcu a osôb [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] je veľmi vzdialené veci samotnej, úvaha o možnom ovplyvňovaní sudcu je len špekuláciou bez opory v reálnej obave možného skresleného úsudku sudcu vzhľadom na takýto tvrdený vzťah k osobe, ktorá má byť osobou spriaznenou s účastníkom konania. Ide o nepriamy vzťah, a to tak vzdialený predpokladu naplnenia vzťahu k účastníkovi konania podľa § 14 OSP, že najvyšší súd nevezhliadol žiadnu pochybnosť o schopnosti sudcu JUDr. Mareka Košču vo veci nestranne a nezaujato rozhodnúť.

V súlade s vyššie uvedeným výkladom krajský súd dospel k záveru, že v tomto prípade nemožno mať objektívne pochybnosti o nezaujatosti sudcu, ktoré by boli relevantné v zmysle § 14 ods. 1 OSP. Z tohto dôvodu rozhodol tak, že sudca Krajského súdu v Prešove JUDr. Marek Koščo nie je vylúčený z prejednávania a rozhodovania tejto veci.“

Tieto závery najvyššieho súdu sú podľa názoru ústavného súdu arbitrárne, nekonzistentné, v kontraste s predchádzajúcou časťou odôvodnenia, kde najvyšší súd cituje vyjadrenie namietaného sudcu, ktorý sa cíti byť nezaujatým v danej veci aj napriek skutočnosti, ktorú sám potvrdzuje:

„... Hoci bol vylúčený vo veci uvedenej žalovaným, nebol však vylúčený v ostatných konaniach vedených na Okresnom súde Humenné, kde mesto Humenné uvádzalo prakticky totožné dôvody na vylúčenie ako je tomu v tomto podaní. Čo sa týka pomeru k [REDAKOVANÉ], tento je aj v súčasnosti priateľský a s touto osobou sa stretáva pri rôznych spoločenských či kultúrnych podujatiach. Takisto sa stretáva, avšak maximálne raz ročne, s jeho synom [REDAKOVANÉ]. Sudca však zároveň uviedol, že neviem ani sa nikdy nezaujímal, kto vystupuje za spoločnosťami [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] resp. ďalšie spoločnosti, ktoré spomína

vo svojom podaní mesto Humenné. Zdôraznil, že [REDAKOVANÉ] pozná iba zo súdnych pojednávanií, kde vystupoval ako účastník konania či svedok a nie je k nemu v žiadnom pomere. Tvrdenia žalovaného považujem za účelové, zavádzajúce a nepravdivé.“

Toto vyjadrenie namietaného sudcu okrem iného potvrdzuje skutočnosť, že bol vylúčený v inej veci z dôvodu možnej zaujatosti, a je najmä v rozpore s jeho skorším názorom vo veci vedenej pred okresným súdom pod sp. zn. 5 C 183/2010, kde sám inicioval svoje vylúčenie, pretože sa cítil byť zaujatý, a to z toho dôvodu, že [REDAKOVANÉ] mal byť vlastníkom akcií tej istej spoločnosti [REDAKOVANÉ], ktorá ako väčšinový spoločník žalobcu vystupuje v konaní, v ktorom bola vznesená námietka zaujatosti. Vyjadrenie namietaného sudcu je prinajmenšom nedôveryhodné a rozporuplné, vyvrátené písomnosťou, ktorá tvorí súčasť iného súdneho spisu a ktorej kópiu predložil sťažovateľ na podporu svojich tvrdení v tomto konaní, ako aj k svojej námietke zaujatosti. Ústavný súd ďalej konštatuje, že uvedené v kontexte ďalších dôkazov následne produkovaných sťažovateľom v priebehu tohto konania podporuje záver ústavného súdu o arbitrárnosti záveru najvyššieho súdu o neexistencii pochybností o nezaujatosti sudcu z objektívneho hľadiska.

Ústavný súd po preskúmaní celého odôvodnenia napadnutého uznesenia najvyššieho súdu konštatuje, že najvyšší súd pri posudzovaní otázky možnej zaujatosti namietaného sudcu neskúmal ani pravdivosť tvrdení o majetkovom a personálnom pozadí spoločnosti žalobcu namietaných sťažovateľom, len vychádzal z vyjadrenia namietaného sudcu, ktoré je rozporuplné a popiera obsah jeho skoršieho vyjadrenia v inej veci týkajúcej sa spoločnosti [REDAKOVANÉ], a tak dospel k arbitrárnemu záveru, že nemožno mať objektívne pochybnosti o nezaujatosti namietaného sudcu.

Ústavný súd v okolnostiach posudzovanej veci so záverom najvyššieho súdu o neexistencii pochybností o nestrannosti namietaného sudcu z objektívneho hľadiska nesúhlasí. Samotná skutočnosť, že namietaný sudca už raz bol v inej veci vylúčený z dôvodu jeho pomeru k účastníkovi konania, pričom obsahom námietky zaujatosti je identický dôvod a ide o toho istého účastníka, ktorý je zároveň aj väčšinovým spoločníkom účastníka v namietanej veci, podľa názoru ústavného súdu poskytuje dostatočný základ

pre konštatovanie, že existujú oprávnené pochybnosti o nestrannosti namietaného sudcu z objektívneho hľadiska.

S prihliadnutím na uvedené a v súlade so svojou ustálenou judikatúrou ústavný súd dospel k záveru, že v predložennom prípade bolo porušené základné právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Keďže nedostatočné odôvodnenie napadnutého uznesenia nedáva relevantné odpovede na výhrady nastolené sťažovateľom v námietke zaujatosti, pričom záver o neexistencii objektívnych pochybností o nezaujatosti namietaného sudcu je arbitrárny, ústavný súd dospel k záveru, že v okolnostiach prípadu napadnutým uznesením najvyššieho súdu došlo aj k porušeniu jeho označeného základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy.

IV.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Vzhľadom na to, že ústavný súd vyslovil porušenie základných práv garantovaných ústavou a práva garantovaného medzinárodnou zmluvou o ľudských právach, zrušil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto rozhodnutia).

Po vrátení veci na ďalšie konanie bude úlohou najvyššieho súdu vec znova prerokovať, v okolnostiach prípadu sa dôsledne vyrovnat' so skutkovými tvrdeniami a dôkazmi, ktoré sťažovateľ predostrel vo svojej námietke, ako aj neskôr, vysporiadať sa s existujúcou judikatúrou ESĽP týkajúcou sa teórie zdania a riadiac sa v ďalšom konaní právnymi názormi ústavného súdu vyslovenými v tomto náleze vec opätovne rozhodnúť.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v dôsledku právneho zastúpenia pred ústavným súdom. Právny zástupca si uplatnil náhradu trov právneho zastúpenia v sume 363,79 €.

Ústavný súd priznal sťažovateľovi úhradu trov konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátom pozostávajúcich z odmeny advokáta a vychádzal pritom z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“). Podľa § 11 ods. 3 v spojení s § 1 ods. 3 vyhlášky je odmena advokáta (základná tarifa) v konaní pred ústavným súdom za jeden úkon právnej služby 1/6 z výpočtového základu.

Základom pre výpočet náhrady za úkon právnej služby je v danom prípade priemerná mesačná mzda zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2015 v sume 858 €. Ústavný súd priznal sťažovateľovi (§ 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde) náhradu trov konania za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2016 (príprava a prevzatie vecí a písomné vyhotovenie sťažnosti) po 143 €. Ďalej má právny zástupca sťažovateľa aj nárok na náhradu režijného paušálu po 8,58 € za dva úkony podľa vyhlášky vykonané v roku 2016. Keďže právny zástupca v konaní pred ústavným súdom nepreukázal, že je platcom dane z pridanej hodnoty, ústavný súd odmenu a náhrady nezvýšil o daň z pridanej hodnoty.

Ústavný súd tak priznal sťažovateľovi úhradu trov konania v celkovej sume 303,16 €.

Priznanú úhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľa (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 255 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok) v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia (bod 3 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. februára 2017